

יצחק נבון:

„זהו דור אחרון של דוברי לדינו, בניגוד לאידיש!“

מסתבר שפתאום יש „קס-בן“ אדיר לאידיש. המגמות ללימוד השפה באוניברסיטות מלאות עד אפס מקום, בכ-40 בתי-ספר בחטיבת-הביניים ובתיכון יש כיתות מיו-חיות לאידיש, שלא לדבר על ערבי-אידיש, הנערכים בלילות-שבת בהרבה בתים פרטיים. שם מדברים ושרים ומתלוצצים ואף מדברים על מוליטיקה, והכל באידיש. ומה עם הלדינו, חשבת, ומייד מניתי אל השר יצחק נבון, כמעט בטענה: מדוע אין „קס-בן“ גם ללדינו?

יש הברל גדול בין האידיש ללדינו, והוא ההברל המיספרי. על כל יהודי שדיבר בגולה לדינו היו לפחות 10 יהודים דוברי אידיש, וגם בארץ זה כך.

● אבל הנה דוברי-האידיש מנסים לשמר את השפה, ודוברי-הלדינו כאילו ויתרו.

אי אפשר לשמר שפה בכוח. לשפה יש חוקים משלה, והיא קיימת כל עוד ההורים מדברים בה ביניהם. מה שאפשר לשמר זה תרבות, ובעניין זה דווקא נעשים דברים. נעשתה עבודה גדולה

שפות

מאוד בתחום שימור שירת הקורש והחול בלדינו, יש בקול-ישראל יותר מ-3000 שירים בשפה, ואת יכולה גם לשמוע אותם ברדיו. מלבד זאת, לא זומן חתמנו על הסכמת-תרבות עם ספרד, ובעיקבות זאת יש תוכניות לפרוייקט גדול בתולדות יהודי ספרד, משהו בסדר גודל של 20 כרכים.

● אבל אני מדברת על השפה עצמה. היום עוד אפשר למצוא אנשים דוברי-לדינו, אבל נראה כאילו זה הדור האחרון של השפה. זה לא קורה לגבי האידיש.

גם אני חושב שזה הדור האחרון, אבל אלמלא היו אנשים שמדברים אידיש יום-יום — גם האידיש, למרות כל הקורסים והחוגים, היתה מתה. הרבה היחיד המחזיק שפה זה שהורים מדברים בה עם ילדיהם, כמו שעדיין מדברים כאלפי בתים של חרדים. אבל אם את מעוניינת באמת בלדינו, אז כל מה שאמרת לך זה רק על רגל אחת, ואם תרצי אקשר אותך עם אנשים ותלמדי מהם יותר. (דניאלה שמ'י)

מאיר פרל:

„צריך להוציא את קורפו מישרד-התחבורה, ומייד!“

השבוע האחרון היה שבוע סוער מאוד לאופנוענים. בראשית השבוע פורסם כי אחרי הפסקה של 22 שנה חזרו אופנועי „הארלי דווידסון“ לארץ. מעם רכבו עליהם שוטרי-התנועה הבריטיים בימי המנדט. ביום הרביעי התכנסו האופנוענים לכנס-חרום בכיכר מלכי-ישראל, ומחו על מדיניות „היד הקשה“ שמפעיל נגדם מישרד-התחבורה.

שאלתי את מאיר פרל, אופנוען-לשעבר, בעל רקורד של עשרות אלפי קילומטרים בארץ ובחו"ל, אם יש בכוחה של ההתארגנות לשנות את מדיניות מישרד-התחבורה.

לא כל עוד המישרד נמצא בידי חיים קורפו. צריך להחליף אותו, ומייד.

● ומה לגבי הבשורה על ה„הארלי“, זוהי בשורה משמחת?

יתכן שזוהי בשורה משמחת, אבל מצטרפות אליה שתי בשורות עצובות: מביאים את הרגמים הפחות-טובים, והמחיריים של האופנועים הם כלי-יך יקרים, שצעייר ממוצע אינו יכול לעמוד בהם.

● האם זה נכון שאופנועים בעלי נסח-מנוע גדול יקרים לפעמים ממכוניות ממוצעות?

בהחלט. האופנועים החדשים עולים יותר מ-20 אלף שקלים, וחלקם מגיעים גם ל-35 אלף שקלים. ועל זה באמת יצא קיצצם של המפגינים. מישרד-התחבורה מגביל את הייבוא האישי של

אופנועים

האופנועים. מאות דגמים, הנמכרים בחו"ל, ככלל אינם מגיעים לארץ. וגם על האופנועים המגיעים לארץ חלים מיסים גבוהים, המייקרים מאוד את מחיר האופנוע.

● אבל מי אמר שצריך אופנועים בכלל? הרי הם טאטיסטיקה מראה שהם מעורבים בתאונות-ירכים רבות.

האופנוע הוא תועלת, הסכנוני נוח, במיוחד בתנועה של גוש דן, ומי שמעלה את הסטאטיסטיקה הם ילדים בני 17. האופנוענים המבוגרים יותר הם אחראיים. את הסטאטיסטיקה מעלים גם בעלי הרכב הפרטי, כי המדיניות לגבי אופנועים, והשקרים שמפיצים על הסיכון ברכיבה עליהם, גורמים לנהגים שלא לכבד את האופנוענים, ולהתעלם מקיומם. חוסר-הכבוד מתבטא בכביש, ואת זה יכול לספר לך כל אופנוען.

● אז יהיה לך „הארלי“ או לא? אני בכלל בעד היפאנים. (אוריח זרובבל)

גל פרידמן:

„אך אחד לא מתחשב בבעלה של אשה הרה!“

„מתכים לבר“ סיפרה החדש של ורד מוסינזון, הוא קובץ מיכתבים שכתבה האמא-לעתיד לתינוקה בטרם נולד. מעין יומן, המתאר את חוויות ההריון במשך תישעת חודשי הציפייה. מתי, למה ואיך נכנסה להריון, איך הגיבו החברים, ההשלכות על הקאריירה, המריבות עם הבעל וכל השאר.

פניתי אל גל פרידמן, בעלה של ורד מוסינזון ואביה של בר הקטנה, ושאלתי אותו מדוע הסכים להישף כלי-כך בספר של אשתו. היום, אחרי קריאת הספר, אני יודעת פרטים אינטימיים מאוד על גל, שאותו איני מכירה.

● הצורך של נשים הרות ויוולדות להיחשף הוא ידוע, אבל למה אתה שיתפת פעולה בחשיפה האינטימית הזאת?

אני לא חושב ששיתפתי פעולה. אני פשוט הייתי חלק מן העניין. זה נכון שבגופי לא חלו שינויים פיסיולוגיים, אבל מעבר לזה עבר עלי ההריון כמו על ורד — הציפייה, הפחד והעצבנות.

● אם נתעלם מן התהליכים הפיסיולוגיים, אתה חושב ששניכם עברתם אותו דבר בזמן ההריון?

כן, אבל בהכרח אחד משמעותי מאוד. החברה משמנת את דרכה של האשה בזמן ההריון. כולם מתחשבים בה, קמים לה באוטובוס, מפנים לה תור, מותרים לה כשהיא עצבנית. למעשה היא נעשית המרכז במישפחה ובין החברים. הגבר העומד ליד האשה הרה, לעומת זאת, חווה את אותן החוויות, אבל חווה אותן לבד. אף אחד לא משתתף איתו בשום דבר, לא מתחשב בו. אולי בגלל זה היה לי פתאום צורך לתפוס מקום, באמצעות הספר המשותף. חלקים מן הספר גם נכתבו ביחד, ואולי כך גם ורד הרגישה מה שאני מרגיש, והבינה שההריון הוא של שנינו.

● כלומר, הספר הזה היה צורך שלך כמו שהיה צורך של ורד, האשה בהריון?

ספרים

בהחלט כן. חוץ מזה אני גם מאניאק של תיעוד — אולי בגלל זה אני צלם — וחשבתו שמוכרחים לתעד תקופה כלי-כך חשובה כחיינו.

● מעין מתנה? לא. כבר בהתחלה חשבנו שזה יהיה ספר. ספר על זוג המחכה לילד הראשון, שרוצה להתחלק בחוויות עם אחרים.

● איך הגיבו ההורים שלכם על הספר החושף הזה? פעם עשיתי תערוכת-ציורים, שכללה תמונות-עירום ענף קיות של ורד. ההורים שלי קיבלו הלם אדיר. יכול להיות שמאז שום דבר כבר לא יפתיע אותם.

● ומה בכל זאת הם אמרו על הספר? הם לא אמרו מילה. את חושבת שזה אומר משהו?

● כנראה זה אומר משהו. אגב, הספר שלכם מצא חן בעיניי. (דניאלה שמ'י)